

Глава 26.

**КАСАЦИОННО ПРОИЗВОДСТВО –
ВТОРА СЪДЕБНА ИНСТАНЦИЯ.
СПОРАЗУМЕНИЕ**

Конституцията определя в чл.125 ал.1, че Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване.

1. Приложение на това конституционно правило е съществуването на касационно производство. То дава възможност за единно и непротиворечиво административно правосъдие. Две са основните функции: – точно прилагане на закона – това е задължение за защита на интересите на индивидуалните субекти, на страните в процеса – това е първата функция. Втората е защитата на общия интерес и тя съществува чрез еднаквото прилагане на закона.

2. Касация е понятие, което идва при нас от латинската дума „cassatio”, което означава отмяна, унищожение¹. В правото това е наименованието на производство, което води до отмяната на специфичен юридически акт – съдебно решение на по-долна съдебна инстанция. Това е предвидено и в Закона за съдебната власт. Според него ВАС представлява касационна инстанция за определените със закон съдебни актове. В АПК е определено, че не всички съдебни актове подлежат на касационно разглеждане, а само първоинстанционните съдебни решения.

1 Костов, Д., Д. Хрусанов, Административен процес на Република България, С., Сиби, Второ преработено и допълнено издание, С., 2011 г., с.231. Тук авторите посочват: Юридически енциклопедически словарь. Москва, 1984 г., с.134, а също и Съвременен тълковен речник на българския език. В. Търново, ЕЛПИС, 1994 г., с.340

3. Особеностите на това производство са в няколко насоки.

На първо място става дума за това, че предмет на разглеждане е съдебно решение, постановено от първа съдебна инстанция, по повод законосъобразността на един административен акт. Това производство винаги протича пред ВАС. Тава е единствената касационна инстанция по административни дела.

Делата се разглеждат винаги с участието на прокурор. Това е важно, защото се поставя под въпрос вече постановено съдебно решение, това е последната възможност за контрол върху дейността на администрацията и съда по повод административното дело. Прокуратурата участва, за да се гарантира законността.

Право на касационно оспорване имат тези страни, за които първоинстанционното решение е неблагоприятно. Тук са налице две хипотези, предвидени в кодекса. Едната е, че право на оспорване имат страните, които са участвали в първоинстанционното производство. Другата хипотеза предвижда, че лицата, спрямо които решението има сила, имат право да го обжалват, когато то е неблагоприятно за тях, макар да не са участвали в делото. По този начин се защитават права и интереси на по-голям кръг лица – независимо от това дали са участвали в производството.

Право на касационен протест имат Главният прокурор или неговият заместник при Върховната административна прокуратура. Общият термин тук е касационно оспорване в неговите две разновидности – касационна жалба и касационен протест.

Установени са два вида срокове – 14 дни от деня на съобщаването – чл.211, ал.1 и за прокуратурата – един месец от деня, в който е постановено решението. Установен е и един допълнителен срок, който има ограничаващо значение и е свързан с правната стабилност – лицата, които не са участвали в делото – чл.210, ал.3, но то има значение за тях, могат да обжалват пред касационната инстанция до момента на влизане в сила на решението за страните по делото.

4. Кодексът установява изисквания към жалбите и протестите. Тези изисквания нямат равностойно значение. Някои са с по-голяма стойност, други – с по-малка. Жалбите и протестите, които страдат от недостатъци подлежат на преглед по редовност и допустимост. Към тях се прилагат редица документи.

В касационното производство се допускат само писмени доказателства. Предвидена е забрана за фактически установявания. Това следва от характера на касационното производство. То е контролна фаза и има по-ограничен характер. Освен това касацията е израз на по-специфична юридическа дейност – преценява се първоинстанционен съдебен акт, при който са извършени фактическите установявания. Законодателят е предвидил допълнително ограничение по отношение на доказателствата – не се допускат такива, които служат за доказване на факти и обстоятелства, които не са свързани с касационните основания. Тук ВАС не може сам, служебно да събира доказателства.

5. В АПК е предвидена възможност за отказ и оттегляне – изцяло или отчасти, от касационно оспорване. Това може да стане до края на касационното производство. Чрез това се отваря възможност за приключване на производството без произнасяне. Това е приложение на принципа на процесуалната икономия.

В същото време е установена гаранция за защита на правата по съдебен ред, защото предварителният отказ от право на оспорване е недействителен. Така не може да се оказва въздействие върху страните, чиито интереси са засегнати, да използват съдебния ред за тяхната защита.

6. ВАС разглежда делата в три или петчленен състав, в зависимост от това какъв е първоинстанционният състав на съда.

Приоритет на служебното начало се дава с разпоредбата на чл.218, ал.2 на АПК. Според нея предмет на касационна проверка са само посочените в жалбата или протеста пороци на решението. Това е установеният принцип за касационното производство. Този

принцип не е доведен до края. Във втората алинея е предвидено, че за валидността, допустимостта и съответствието на решението с материалния закон, съдът следи и служебно. Това е отклонение от правилата, които са характерни за касацията. От една страна в това решение има основание, защото съдът не може да остави актове, които страдат от толкова сериозни пороци, което е въпрос на правна стабилност. От друга, по този начин се разширява касационната проверка и тя се доближава до философията и същността на първоинстанционното решение.

Решението на касационната инстанция може да е в няколко посоки. Тя се произнася с решение в едномесечен срок от заседанието, на което е приключило разглеждането на делото.

Върховният административен съд може да остави в сила решението или го отменя в основната му част ако е неправилно. Когато решението е недопустимо, той го обезсилва. След това прекратява делото и го връща за ново разглеждане или го препраща на компетентния съд или орган. Когато решението е нищожно, ВАС обявява нищожност – изцяло и го връща на първоинстанционния съд за постановяване на ново решение.

ВАС обезсилва постановеното съдебно решение, ако административният орган със съгласието на останалите ответници, оттегли административния акт.

Възможно е пред ВАС като касационна инстанция да се сключи споразумение, то той го потвърждава с определение, което обезсилва съдебното решение и прекратява делото.

7. В редица случаи ВАС решава делото по същество. Тук идваме до един принципен въпрос. Каква е ролята на този съд като касационна инстанция. Това е контролно-отменителна инстанция, когато е налице недопустимост, при нищожност и при съществено нарушение на съдопроизводствените правила. ВАС е инстанция по същество при отмяна на решението, при оттегляне или издаване на административния акт и когато е сключено споразумение.

С темата за касационното производство приключихме разглеждането на нормалното развитие на административния процес – издаване на административни актове и контролът върху тяхната законосъобразност и правилност. Сега ще бъде представена отмяната на влезли в сила съдебни решения, която е извънреден способ за контрол върху влезли в сила съдебни решения.